

Виховання економічної культури молоді засобами курсу «Основи податкових знань»*

Проаналізовано шкільний інноваційний спеціальний курс за вибором «Основи податкових знань» для учнів 9 класу, затверджений МОН України. З'ясовано мету, завдання, структуру курсу, особливості його впровадження у навчання.

Ключові слова: економічна освіта, податки, податкова грамотність, допрофільна підготовка.

Гребенюк Т. С. Воспитание экономической культуры молодежи средствами курса «Основи налоговых знаний».

Проанализирован школьный инновационный специальный курс по выбору «Основи налоговых знаний» для учащихся 9 класса, утвержденный МОН Украины. Выявлены цели, задачи, структура курса, особенности его внедрения в обучение.

Ключевые слова: экономическое образование, налоги, налоговая грамотность, допрофильная подготовка.
Hrebenuk T. S. Education of Economic Culture of Youth by Means of the Course „Bases of Tax Knowledge”.

The school innovative special elective course „Bases of Tax Knowledge” for pupils of the 9th class, approved by MES of Ukraine is analyzed. The purposes, tasks, course structure, features of its introduction in training are found out.

Key words: economic education, taxes, tax literacy, preprofile preparation.

Постановка проблеми. Метою економічної освіти в системі загальної середньої освіти є така підготовка учнів, яка б забезпечила їм достатній рівень життєвої компетентності у сфері економічних відносин на рівні держави, родини та окремої людини [1].

Особливе значення в соціальних процесах посідає актуалізація економічної культури. Економічна культура учнів, економічні компетентності охоплюють як існуючі економічні відносини, так і економічну ідеологію та психологію, – все те, що можна назвати економічним менталітетом: сукупність установок людей, як діяти, мислити, відчувати і сприймати економічне життя у визначений спосіб [6].

Виклад основного матеріалу. Знання про бюджетно-податкову політику держави, механізми оподаткування, елементи податку є необхідними складовими економічної культури особистості, що дають змогу зрозуміти закони економічного розвитку. Податки як обов'язкові платежі з'явилися порівняно недавно – разом з появою сучасної держави. Вони впливають на суспільний прогрес, сприяють розвитку передових технологій, нових галузей. Проаналізувавши минуле, переконаємося, що за певних обставин податки можуть бути вирішальним чинником розвитку суспільства, тобто допомагати йому долати нестабільність або, навпаки, кидати в кризу, зміцнювати існуючу владу чи зумовити її падіння.

Позитивним є те, що в Україні прийнято програму формування високої податкової культури вже зі шкільного віку. Враховано високий рівень дитячого сприйняття та досвід економічно розвинених країн світу, тому курс за вибором «Основи податкових знань» введено саме для учнів 9 класу. Також видано для молодших школярів ілюстровану книжку «Казка про податки».

Школярам необхідно давати знання про громадянські обов'язки, в тому числі про обов'язковість сплати податків, їх призначення та значення в житті цивілізованого суспільства. На думку фахівців, з дитинства «на рівень рефлексів» слід закладати не лише розуміння того, що сплата податків – процес обов'язковий, але й усвідомлення, що бути платником податків – престижно і патріотично.

Міністерство науки та освіти розробило спеціальний курс «Основи податкових знань», над ним працювало і Міністерство доходів та зборів. Він спрямований на формування податкової культури підростаючого покоління та створення позитивного іміджу сумлінного платника податків, підвищення рівня їх добровільної сплати [2].

За словами міністра освіти, головною метою нового спецкурсу є зміна ментальності суспільства. «Нам у першу чергу потрібно змінити суспільний погляд на податки, адже без них немає жодної держави. Без податків не може існувати медицина, школа, виплачуватись пенсії. Саме тому процвітають ті країни, де багато років, на протязі декількох поколінь склалося усвідомлення кожною людиною, що сплата податку є найважливішим громадянським обов'язком», – наголосив Д. Табачник [8].

У свою чергу, міністр доходів і зборів зазначив, що введення спецкурсу в школах є фундаментом для якісних змін в економіці держави. «Ми робимо велику інвестицію у майбутнє України. Допомагаємо дітям зрозуміти, як правильно будувати стосунки із державою, використовувати свої права та виконувати обов'язки. Тим самим ми будемо успішну країну, що є частиною європейської спільноти», – підкреслив О. Клименко.

МОН України розробило навчально-методичне забезпечення (навчальна програма та посібник колективу

* Додатки – на CD цього номера.

авторів: Г. М. Калач, Ю. М. Коваленко, Т. С. Забарна, О. О. Мискіна, Т. Г. Гільберг) курсу за вибором «Основи податкових знань» для учнів 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, спрямованого на виховання економічної та правової культури у молоді.

Програма й посібник курсу дозволяє ознайомитись з основами оподаткування, практично спрямувати вивчення економіки у загальноосвітніх навчальних закладах. Курс розраховано на допрофільну підготовку учнів, він ґрунтується на принципах неперервності й наступності економічної освіти, тісному зв'язку з іншими предметами – економічною і соціальною географією, історією, правознавством. Учні вивчають розвиток податкової системи, що дає можливість отримати та розвинути вміння і навички використання теоретичних знань у розв'язанні економічних завдань, прийнятті правильних рішень у повсякденному житті, сформувати навички поведінки у ринкових відносинах, визначити професійні орієнтири, що сприяють вибору майбутньої професійної діяльності. Вивчення курсу сприяє формуванню системи раціонального економічного мислення й навичок поведінки сучасної людини в умовах ринкової економіки, вихованню патріотизму, ділової культури і культури спілкування. Враховано також актуальні проблеми сучасного життя: формування послідовного уявлення про сутність податків та позитивного іміджу їх платника.

Основною метою курсу є формування в учнів знань основ податкової грамотності та виховання в них розуміння необхідності сплати податків для сталого розвитку суспільства в цілому.

Програма курсу сприяє формуванню в учнів:

- переконання в необхідності існування податкової системи;
- позитивного емоційного ставлення до системи оподаткування і працівників податкової служби;
- економічної культури.

Головні завдання курсу полягають у тому, щоб через практичну діяльність, адаптовану до вікових особливостей учнів, сформувати певні **економічні компетентності**:

- засвоєння прав і обов'язків платника податків;
- розуміння можливості захисту прав платника податків;
- знання структури податкових органів та вимог до їх кадрового складу;
- знання існуючих податків.

Структура курсу за вибором «Основи податкової грамотності» включає вступ і чотири розділи:

- I. Податки в історії нашого народу.
- II. Для чого державі потрібні податки.
- III. Податки в житті твоєї сім'ї.
- IV. Законодавчі основи оподаткування та податкові правовідносини.

Перший розділ знайомить учнів з історією розвитку системи оподаткування, розкриває

особливості процесу оподаткування у різні історичні періоди.

У **другому розділі** дається характеристика податково-бюджетної системи країни, пояснюється роль державного бюджету в забезпеченні стабільного розвитку суспільства; розкривається суть і складові частини податків, їх види й основні ознаки, необхідність їх сплати.

У **третьому розділі** учні з'ясовують, які податки сплачують члени їх родини, вчать обчислювати суми податкових відрахувань, зборів та соціальних внесків.

У **четвертому розділі** знайомляться з особливостями податкового законодавства нашої країни, структурою органів Міністерства доходів і зборів України та основними вимогами до їх кадрового забезпечення, правами й обов'язками платників податків.

Курс має чітко визначену практичну спрямованість, яка реалізується при виконанні практикуму, що включає практичні роботи, практичні заняття, аналітичні й творчі завдання, ділові та рольові ігри, дослідження, проекти, зустрічі з працівниками податкової інспекції, екскурсії тощо.

Викладання курсу може здійснюватись у 9-му класі таким чином:

- за рахунок годин варіативної складової Типових навчальних планів;
- матеріал може бути інтегрований у зміст курсів «Основи економічних знань» та «Основи правознавства»;
- на годинах спілкування, під час позакласних заходів, екскурсій на підприємства і навіть на батьківських зборах (можна разом з учнями).

Висновки. Отже, вивчення цього спецкурсу допоможе усвідомити важливість сплати податків і сформувати бажання платити їх у самостійному житті, бути патріотами і займати активну життєву позицію через розвиток інтересу до соціально-економічного життя суспільства. Саме сумлінні платники податків спроможні забезпечити формування дохідної частини бюджету, що є запорукою ефективного розвитку держави.

Вивчаючи курс за вибором «Основи податкових знань», школярі набувають практичного досвіду економічної поведінки та взаємодії учасників податкових правовідносин, який у майбутньому вони зможуть використовувати як у повсякденному житті, так і в діловій кар'єрі. Курс допоможе учням оволодіти знаннями у сфері оподаткування та зайняти активну позицію свідомого громадянина – платника податків, котрий дбає про економічне процвітання своєї держави. Адже тільки керуючись принципом «Я дбаю про країну, а потім країна дбає про мене», можна побудувати могутню, розвинену державу – Україну.

Література

1. Основи податкових знань : посібн. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. [Текст] / Г. М. Калач, Ю. М. Коваленко та ін. – К. : Основа, 2013. – 128 с.
2. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 9 клас. Основи податкових знань : курс за вибором [Текст]. – К. : [б. в.], 2013. – 6 с.
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI [Текст] // Відом. Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, 15–16.
4. Розпутенко І. В. Податкова політика та економічні реформи : навч. посібн. [Текст] / І. В. Розпутенко. – К. : Вид-во УАДУ, 1996. – 119 с.
5. Економіка податкової політики [Текст] / пер. с англ. ; под. ред. М. П. Девере. – М. : Філінь, 2002. – 328 с.
6. Недюха М. Шляхи гуманізації відносин платників податків та податківців [Текст] / М. Недюха, М. Задояний // Економіка, фінанси, право. – 2002. – № 9. – С. 6–10.
7. Ляпіна К. Завдання адміністративної реформи в податковій сфері, її матеріальне та кадрове забезпечення [Текст] / К. Ляпіна // Матеріали наук.-практ. семінару «Адміністративна реформа в податковій сфері». – К. : [б. в.], 2000. – С. 36–38.
8. Матеріали сайта Асоціації платників податків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://appu.org.ua/>